

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФОРІЄНТАЦІЙНОГО СУПРОВОДУ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ МАЛОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

У статті здійснено спробу висвітлити потужний виховний потенціал позашкільної освіти. Автор звертає увагу на необхідність свідомого формування профорієнтаційного середовища в Малій академії наук (МАН) з метою створення найбільш сприятливих умов для професійного становлення обдарованої молоді.

Ключові слова: *потенціал позашкільної освіти, профорієнтаційне середовища Малої академії наук, професійне становлення обдарованої молоді.*

Виховання соціально активної, ініціативної, відповідальної, творчої молоді є нагальною потребою сьогодення. Мала академія наук України є одним із найвагоміших інститутів позашкільної освіти, що створює умови для саморозкриття молоді особистості в пошуковій, науково-дослідній, експериментальній та конструкторській діяльності за різними галузями науки та техніки. Однак учні не завжди можуть оптимально використати набуті знання, практичний та теоретичний отриманої науково-дослідницької діяльності. Часто на заваді стає невпевненість, нерішучість, брак відповідальності, зовнішні перешкоди. Отже, талановита та обдарована молодь сьогодні як ніколи потребує підтримки. Залучення учнів до процесу проектування власного професійного шляху, на нашу думку, сприятиме оптимізації професійного становлення учнів, які вже здійснили перший крок у професійному самовизначенні, обравши ту сферу науково-дослідної діяльності, що є для них особистісно-ціннісною.

Виховний потенціал позашкільних навчальних закладів глибоко оцінений сучасними дослідниками, серед яких: І. Бех, О. Биковська, В. Вербицький, Л. Ковбасенко, В. Мачуський та інші.

На думку науковців, ефективними умовами формування в учнів свідомого ставлення до вибору професії є: різноманітність форм організації профорієнтаційної роботи, професіографічний характер профорієнтаційних заходів, активізація пізнавальної діяльності, індивідуальний підхід у роботі з підготовки до професійного самовизначення, залучення учнів до суспільно-корисної праці та праці, що відповідає їхнім нахилам і здібностям.

Беззаперечним є факт, що різнопланова участь у МАН сприяє професійному самовизначенню школярів. Адже вони отримують не лише глибокі й міцні знання з профільних предметів, а й навички експериментальної та науково-дослідної діяльності [3]. Активно-позитивне ставлення учня до діяльності дає підстави стверджувати, що він є активним суб'єктом власної науково-дослідної діяльності. Навчання в Малій академії наук України створює підстави для творчого розвитку учнівської молоді та її допрофесійної підготовки. Крім цього, захищаючи власні проекти, учні мають можливість публічно самовиразитися, продемонструвати власну самобутність, критичніше поставитися до результатів власної діяльності, дізнатися багато нового з того, що цікавить. Перебування старшокласника в навчально-творчому середовищі, атмосфера здорової конкуренції взаємодії, активного спілкування на предметні

теми спонукає його до самопізнання, позитивного налаштування на власне професійне становлення.

Однак це не означає, що учнів не потрібно знайомити з різними видами професійної діяльності. Адже вони визначилися лише із професійною сферою, в якій існує велика кількість власне професій, що можуть значно вирізнитися.

Важливою умовою формування в учнів свідомого ставлення до вибору професії є професіографічний характер форм організації профорієнтаційної роботи. У процесі професіографічного ознайомлення, учні отримують не тільки технологічні знання про професії, але й дізнаються про психологічні вимоги до діяльності працівника конкретної сфери праці. Знання вимог професії до здібностей, особистих якостей працівника створює в учнів установку на врахування своїх можливостей при виборі професійного шляху. Усебічна, об'єктивна, достовірна інформація про професійного дає учням змогу не тільки правильно орієнтуватися у сфері професійної діяльності, але й сформулювати до неї певне ставлення, активну позицію до професійного самовизначення, цілеспрямовано розвинути в собі необхідні для обраної професії якості [4].

Особливе значення у формуванні в учнів свідомого ставлення до вибору професії має активізація пізнавальної діяльності. Профорієнтація на основі активізації пізнавальних потреб стимулює учня до активної діяльності, спонукає до самостійного отримання знань. Своєю чергою, активна пізнавальна діяльність сприяє формуванню пізнавальних інтересів та їх закріпленню.

Знання учнів зосереджуються переважно на соціально-економічній характеристиці професій. Це призводить до побудови нереалістичних життєвих планів, переоцінки або недооцінки своїх можливостей. Має бути здійснено ознайомлення зі змістом професії на основі професіографічної інформації з урахуванням психологічного аспекту [4].

Педагогічна функція профорієнтації передбачає виявлення і розвиток здібностей, інтересів та нахилів дитини, формування важливих для майбутньої трудової діяльності особистісних рис характеру, мотивів професійного вибору тощо. Важливим є розв'язання проблеми не лише "ким бути", але й "яким бути". Реалізація педагогічного підходу передбачає виховання школяра, формування його характеру, особистісних рис, як найбільш загальних, які допоможуть стати успішним у будь-якій сфері діяльності, так і тих, які необхідні для самореалізації себе в тій професії, яку обирає молода людина [2].

Потужний виховний потенціал позашкільної освіти, що має профорієнтаційне спрямування, знаходить підтвердження і в Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. У документі наголошено на створення умов для диференціації навчання, посилення професійної орієнтації та допрофільної підготовки, забезпечення профільного навчання, розроблення індивідуальної освітньої траєкторії розвитку учнів відповідно до їхніх особистісних потреб, інтересів і здібностей, розроблення цілісної системи виявлення та психолого-педагогічного супроводу обдарованої молоді, забезпечення умов для її розвитку, соціалізації та подальшого професійного зростання.

Отже, створення необхідних умов для творчої діяльності, гармонійного

розвитку учнів, задоволення освітніх потреб через залучення до науково-експериментальної, дослідницької, технічно-конструкторської, художньої, декоративно-прикладної, еколого-натуралістичної, туристсько-краєзнавчої, дозвілєво-оздоровчої діяльності є актуальним запитом сьогодення. Виходячи з цього, навчально-виховний процес у позашкільних навчальних закладах має бути спрямований на допомогу особистості у професійному самовизначенні, формуванні якостей, які забезпечать її конкурентоспроможність на ринку праці. В основі виховного процесу позашкільного закладу мають бути суб'єкт-суб'єктні відносини, що сприяють самовизначенню і самореалізації учнів [1].

Необхідною умовою гармонійного розвитку особистості є створення соціокультурного освітнього середовища, в якому науково-дослідницька робота сприяє формуванню в учнів моральних (ціннісних) проблемно-цільових установок, оволодінню методами творчого пошуку. Для успішного розв'язання такого завдання має розроблятися індивідуальний шлях творчого розвитку кожного юного дослідника, що відповідає вимогам особистісно зорієнтованого навчально-виховного процесу.

Виховний профорієнтаційний процес, що здійснюється в рамках Малої академії наук, надає учневі можливість перебувати у профорієнтаційному просторі, що сприяє гармонійному професійному самовизначенню відповідно до власних інтересів, можливостей, здібностей, потреб. Водночас створення умов, що сприяють переходу від науково-дослідної до пошукової та професійної діяльності, потребує активної взаємодії всіх учасників профорієнтаційного процесу, урахування індивідуальних особливостей учня. Створення умов для творчої діяльності, розвитку та професійного становлення обдарованої молоді надасть можливість для максимального саморозкриття та самоствердження майбутнього інтелектуального потенціалу України.

Список використаної літератури

1. Биковська О. В. Позашкільна освіта: Теоретико-методичні основи: монографія / О. В. Биковська. – К. : ІВЦ АЛКОН, 2008. – 336 с.
2. Коропецька О. М. Профорієнтація та профвідбір : навч. посіб. / О. М. Коропецька. – І.-Франківськ, 2005. – 236 с.
3. Мельник О. В. Профорієнтаційна робота зі школярами в умовах профільного навчання : наук.-метод. посіб. для вчителів / О. В. Мельник, І. Л. Уличний; [за ред. О. В. Мельника]. – К., 2008. – 120 с.
4. Синявський В. В. Психологічні основи профорієнтаційної професіографії : навч. посіб. / В. В. Синявський. – К. : ПК ДСЗУ, 2010. – 89 с.

В. А. Старченко,
м. Київ

ФОРМУВАННЯ УЗАГАЛЬНЕНОГО ОБРАЗУ ЛЮДСЬКОГО ЖИТЛА У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У статті описано методи, які були використані на етапі формування у старших дошкільників узагальненого образу людського житла.